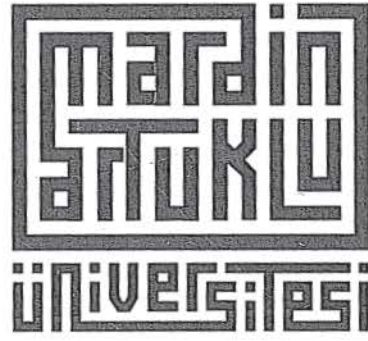

ULUSLARARASI MİDYAT SEMPOZYUMU
(7-9 Ekim 2011)

INTERNATIONAL MIDYAT SYMPOSIUM
(7th-9th October 2011)

SEMPOZYUM BİLDİRİLERİ
SYMPOSIUM PAPERS

Süryani Dilsel İşaretlerle Yazılmış Kürtçe İlahiler (Lawij-Gerşuni) Kürt Mesihiler Ya Da Midyath Kürtçe Konuşan Mesihiler; Süryani Dilsel İşaretli Kürtçe İki İlahinin Teolojik ve Dilbilimsel İçeriği

Ramazan Ergin*

Özet

Bu sunumda Süryanice dilsel işaretlerle farklı dönemlerde yazılmış Kürtçe (Gerşuni-Lawij) ilahi ve hristiyan metinleri ile farklı Kürtçe “el yazmalar” dinsel ve dilsel semboller üzerinden ele alınıp incelendi. Konu ile ilgili literatürler tarandı. Bildirinin konusu Süryani alfabeyle yazılmış el yazma iki ilahinin teolojik ve dilbilimsel tahlilidir. Çalışmanın amacı eldeki Süryanice ilk ve en eski kürtçe metinlerden birini ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Kürt Mesihiler, Lavij, Gerşuni, İlahiler (Qewl), Süryani

Abstract

In this paper, it is deal with a manuscript of Kurdish in Syriac scripts (Gerşuni-Lawij). There are fifteen hymns in this text. The subject of paper is limited with two hymns, “Qewlên Mesihî” and “Qahfê Cımcımo”. This matter is deal with linguistic and religious aspects. The literature connected with the matter is searched and evaluated.

Keywords: Kurdish Cristians, Lawij-Gerşuni, Hymns (Qewl), Syrian

* Araştırmacı-Yazar, Öğretmen.

Giriş

Bildirinin konusu, Süryani dilsel işaretli Kürtçe bir elyazmanın içerik ve dilbilimsel tahlilidir. Konu, bu elyazma eserdeki on beş ayrı ilahiden ikisi ile sınırlandırılmıştır. Bu iki ilahi içerik ve dilbilimsel açıdan tahlil edilmiştir. Birinci ilahinin ismi “Qewlên Mesihî”, diğerininki ise “Qahfê Cımcımo”dur. Bildiride iki ilahinin de Latin harfli Kürtçesi ayrıca metne eklenmiştir.

Bu iki ilahiden birincisinin konusu Hazreti İsa’nın doğumuyla ilgili Zerdüş’tün kehanette bulunması ve Acem Ülkesinden seçilen on iki temsilcinin Kudüs’e gönderilmesidir. İkincisi, Qefê Cımcımo’nun konusu ise Hazreti İsa’nın can verdiği kafatası ile konuşması mucizesidir. Bu iki ilahinin Kürtçe metni çalışmamız açısından dilbilimsel yönüyle zengin ve farklı bir çok örneği sunmaktadır. Çalışmanın dilbilimsel amacı bunları örnekleriyle ortaya koymaktır.

Süryani dilsel işaretli Kürtçe yazımı çok bilinen ve örneği çok olan bir konu değildir. Bu yüzden tam olarak nasıl isimlendirileceği hususu hala araştırılmaya değerdir. Bu nedenle önce Gerşuni meselesine değinmek gerekir. Süryani dilsel işaretlerle (Alfabeyle) başka dillerde (Lugat) yazılanlar GERŞUNÎ diye bilinir. İlk G(K)arşun denen ve etnik kökeni hakkında netlik olmayan ilk Süryani alfabeyle arapça yazan, arapça dilinin ilk yazıya geçirilmiş hali Mesihî olan hristiyanlar tarafından ve bu şahıstan adını aldığı söylenmektedir. İslamiyet öncesi Arapçanın ilk yazıya dökülen dili olduğu Süryaniler ve Mesihî Araplar tarafından dile getirilir.

Bu yazı diliyle (Gerşuni) Kürtçe yazılmış günümüze el yazmalardan çoğaltılmış olan "GERŞUNÎ" dörtlükler halinde kafiyeli yazılmıştır. Mesihîlerin (Doğu hristiyanların) ilahileri ve ayin ilahileri sekizer makamdan oluşur. Daha önce Süryani dilsel işaretlerle Kürtçe yazılmış "Lavij" orjinal metinleri ile çevirisi 3 defa yayınlanmıştı. Ancak sadece Siirt vakayinamesinde adı geçen "Gerşuni" ilk defa yazıya dökülmüş oldu. 15 adet ilahiden oluşan bu el yazmanın derlendiği el yazmanın kaynakları araştırıldı.

Aşağıda orjinal metinlerin bire bir ve çok anlaşılır bir Kürtçeyle bölümler halinde orjinal metinle beraber yazıldı. İlk Metin kilise tarafından 4. makam şeklinde okunan Kürtçe ilahi olduğu söylendi ve makamla okundu. İsa’nın doğumunu ve ilk

"Mesihî"ler ve tek tanrılı dinlerde ortak olabilecek Felsefi-Teolojik kavramlar ile "dilsel" değeri tartışılabilir. Elden geldiğince orjinal metne sadık kalındı.

Çalışmanın konusu olan elyazmada yer alan ikinci ilahinin çevirisi ektedir. Bu elyazma 1967'de Sabri Aslan tarafından çoğaltılmış veya yazıya geçirilmiştir. Elimizde bu nüshanın kopyası vardır. Çalışmanın konusuyla ilgili ilahilerin ilk sayfalarının içeren dijital kopyası ekte sunulmuştur.

Mafıryan Basilyus Şemun 1742 yılında Mir Mihemed (Emir Mehmet) için yazdığı söylenen "akrabası ile evlenmek isteyen gencin "LAWIJ" in hikayesinden çok içeriği sadece Süryanice alfabe ile yazılmış kürtçe hiristiyan metinler değildir. Hiristiyan inanç esaslarında akraba evliliğini sıcak bakılmaması ve Müslüman Mir Mehmedin yakın akraba evliliğini sıcak bakması ile aradığı Mafıryan Şemun'un evliliğin mümkün olmadığı söylemesiyle aralarında geçen güç kavgalarının hikayesi ile bütünleştirilen lawijin içeriğinin yakın zamana kadar Kürtçeyi iyi bilen birileri tarafından çevrilmemesi Kürt dilinin içinde bulunduğu "kendi olamama" durumunu göstermesi açısından önemlidir.

Lawij in kelime anlamı ile içeriğini 51 beyitten oluşan ve "lo Qulingo....diye başlayan Lawije Ezidilerin "Lawınc..Lawıncé-Lawije pire derler. Irak-Musul-Şengal de bir yaşlı köylü "Ben muridim. İlahi söylemem gunahıtır. Ezidilerde İlahi söylemek sadece bu işi yapan Qewlbejlerin işidir. Ama sana Çirok-Hezimok-Payizok-lawj söyleyebilirim." dedi ve Lawije Piré yi söylemeye başladı onu kaydettim. (Sunumunda video gösterimi yapıldı)

Kürtçe gazınc-Gazın, (Söylenme-şikayet)

Lawınc, Lawij -Lawayi (Yalvarma-yakarış-sitem, tanrısal ve insani söze sitem) anlamına da gelebilmektedir. Özetle, Tek oğlunu savaşa gönderen yaşlı nineye ; "oğlunu sana sağ getireceğim. " sözü veren ama onun cesedini getirene ve şeyh Şems e sitem eden Ninenin hikayesidir. Günümüz imkanlarında bile esin, alıntı sadece Mafıryan Şemun için iddia edilmemektedir. Yazıya dökülmeyen Ezidi inanç birikimlerini Şeyhe Senaniyan ile Cegerxwin içinde Ezidiler kendilerinden alındığı iddia etmektedirler.

I- “Qewlên Mesihî” İsimli İlahinin Teolojik ve Dilbilimsel İçeriği

Kürtçe ilahide adı geçen Mıluk-Acem Temsilciler Mikail Rabo’nun 1166 yılından sonra yazdığı “Memleketler Tarihi” adlı eserinde Kürtçe ilahi adlarla daha fazla benzerlik gösterebilir de içerik olarak Süryani ruhban ve vakanivisler tarih konusunda bir açıklama yapamamaktadır. İšo’nun doğum macerasında mekanlar ve güzergahlar fazla gerçekçidir. Özellikle Acem seçkinlerin Kudüs dönüşü uğradıkları Anıtlı köyü (Süryanice “HEH”, Kürtçe “HEXé”) ve kilisesi hikayesi en az Kürtçe ilahiler kadar ilginçtir. Hele günümüzde elli yaş ve üstü kimselerin “Süryaniceyi” bir müslüman Kürdün arapçası kadar bilmesi fakat dualarını kendi dilleri olan Kürtçe ile yapmaları sadece eski Kürt emir-derebeylerinin süryaniceyi yasaklaması, dilinizi keseriz veya gizlilikle ifade edilemez kanaatindeyim.

Dil ile dinin birleştiği doğu hristiyanlığında Anıtlı köyünün ve Irak kuzeyine düşen “Metinan” dağlarındaki Keldani-Nasturi-Suryoyo hiyerarşisinin Kürtçeye daha yakın olan “Keldaniler” ile Hakkari-Urmiye Arasındaki dağlık bölgelerde aşiret gibi yaşayan “Nasturiler” içinde yüzde beş oranında Kürt kökenli Mesihiler olduğu yurt dışında yayınlanan “Beth Nehrin” yayınlarında ifade edilmektedir. Özellikle Ezdi Kürtlerle “İslam dışı inanç esasları” ortak düşmanlığının verdiği yakınlıkla bir arada ve komşu olarak Suryanilerin “Xal Bube”, Ezidilerin “Pir Bube” dedikleri tapınak harabelerinde eski-yeni Ezidi mezarlarına rastlamak mümkün. Xal Bube ya da Pir Bube harabelerinde gördüğüm “eski ezidi mezarı” mimarisini Laleş ve Şengal bölgesi mezarlarında rastlamadım.

2010 yılı Suriye-Şam- Bab Toma mahallesi-Kürt sokağından başlayan “Kürt Mesihiler-Keldaniler”e ait kumaş üzerindeki çok farklı haç ve ipek dokuma ve ağaç oyma sanatı ile uğraşan 1900’lü yılların başında Suriye’ye, oradan Lübnan’a, Lübnan’dan Fransa-Sarselles’ye yerleşip kiliselerini kuran Kürt ya da Kürtçe konuşan Mesihilerin izinden gittim. 2011 Şubat tatilinde Fransa Sarselles’e gittim. Mayıs’da Midyat köylerini gezdim ve Temmuz’da Irak-Metinan bölgesinin tamamını dolaşmayı kapsayan bir alan çalışması yaptım..

II- “Qahfê Cımcımo” İsimli İlahinin Teolojik ve Dilbilimsel İçeriği

“Kahf é Cımcımo” ilahisinin “kürt varsılı”na dönüştürülen içerik zenginliği ile kullanılan kelimelerin etimolojisi;

Dujeh:	Cehennem
Bıhuşt:	Cennet
Nişanê Dûjehê çîye? Dûjeh?	Cehennem işareti nedir
Cımcımo digo, Ya Îsayê nûranî	Cımcımo diyordu, Ey nurdan İsa
Nişanê Dûjehê Kettinekî tîr reşa	Cehennem işareti koyu karanlık bir düşüş
Tarîya vîra zimzimekî reşa	Buranın karanlığı titreten kara
Mar ê wî dizerin	Yılanları anırır
Dûpişkê wî kasî di ker in	Akreplari iki eşek kadardır
Selefxwar:	faiz yiyen
Gavan:	Büyükbaş, sığır çobanı
Şivan :	koyun çobanı
Bilûrvan:	kaval çalan
Kopalbêdane	Kopalbédan*
xweşilan*	
kevçî zîvkirî	
Nav dido yek digehanê	İki tanesinden biri yetişirdi
Belgihê kûmaşkirî dihatne	
Qelûne avzêrkirî	

divanê	gelirdi divana
Nav dido yek digehanê	ikisinin içinden biri yetişirdi
Min hebû kihêlê bizinê li meydanê	Vardı benim soylu keçilerim meydanda
Min hebû hezar ciwanê nazînkirî li seyrânê	Vardı benim bin nazlı civanım seyranda
Min hebû hezar Stranê bidenge	Vardı benim bin şarkım namlı-bilinen
Rikasê biçengê çengi Rekkase	
Cımcım sultan dihate ringa ringê	Cımcım Sultan gelirdi rap rapla
Cımcimo digo, Ya Îsayê nûranî	Cımcimo diyordu, Ey Nurdan Îsa
Wekî ez bim axayê dikanê	Sanki bendim dükkanın ağası
Heta roj dihate erkanê	Gün gelinceye kadar erkana*
Hezar fikr û feqîr ji malêmin	Bin uğursuz ve fukara malımdan
Bikar dibûne xwarin û binane	İş sahibi olurlardı yemek ve ekmekle
Cımcimo digo, Ya Îsayê nûranî	Cımcimo diyordu, Ey nurdan Îsa
Wekî ez bim axayê Dikasê* Dikas yer adi	Sanki bendim Dıkase* ağası
Heta roj dihate esasê	Gün gelinceye kadar Esasa
Hezar fikr û feqîr :	Bin uğursuz ve fukara
Bi cil û kirase	Elbise ve ve libasla
Cımcimo digo, Ya Îsayê nûranî	Cımcimo diyordu, Ey nur(lu)dan Îsa
Min hebû hezar kopekê hemû bi pîra *?	Vardı benim bin kopekım hepsi pıralı
û hemû`biqeyd û zincîra	Ve hepsi bağlı ve zincirli
Xwarina wan nivîşk û şîra	Yemekleri tereyağı ve sit

Fukr:	Ugursuz ve fakirlik
Îsayê nûranî digo, Ya Cımcimo tû Dîne	Nurdan İsa diyordu. Ey Cımcimo sen
xwe bi ç diparesî	dinini nasıl savunuyorsun?
Cımcimo digo, Ya Îsayê nûranî	Cımcimo diyordu Ey nurdan isa
Min hebû gakî zêrînkirî	Vardı benim altından öküzüm
Min rojê topekî ketan min radixistî*	Ben günde bir top tül bent seriyordum
tobe îstexfîr:	Gunahlarım için töbe
diparis :	Savunma
gakî çêkirî Zîf û Zêra * Zîf-zîv	bir yapma öküzüm gümüş ve altından
peywendî:	Yardım
heft bost û çar tilî :	Yedi karış ve dört parmak
Debûz :	Topuz
Qêrînek:	Çılgılık –(tanrısız sitem)
Dîvanê Cımcim siltan ji wê rabûye	Cımcım Sultanın d
Lo melek cibraîl bi êzman rewiya	Hey melek Cebrail göklere kaçtı
Sîkal daye* Sîkal* verdin	
Cımcimo digo, Ya Îsayê nûranî	Cımcimo diyordu, Ey Nurdan İsa
Detep* Detep e gitmiş	
Çawa taze ji me ra anîye	Nasıl taze bize getirmiş
Çar darê li ser mila:	Omuz üzerindeki dört ağaç- Çarmıh
Çar riya ra te ez heft tebak dakirin	Dört yoldan beni yedi tabaka batırdın

Li bin erdê xwa ra	Kendi topraklarının altına
Cihê Tûpişk û Mar a	Akrep ve yılanların yerine
Cımcımo digo, Ya Îsayê nûranî	Cımcımo diyordu, Ey nurdan İsa
Zînî Zêrînkîrî* Zîn?	Zinim altınsuyuna batırılmış
gûhkê distara :	El değirmeninin köşesi
Pişt mira gelo mane ji kêra	Acep kime kalmış benden sonra

Sonuç

Bu çalışmada ele alınan Kürtçe ilahi metinlerin eski bir tarihe ait olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bugüne kadar sadece manastırlarda öğretilen ve elle yazılıp çoğaltılan, öğretilen ama hiç çevrilip yayınlanmayan ilahiler çevrilmiştir. Özetle; kendi içinde büyük-küçük ötekileri olan Mezopotamya halklarının tümünde, kendi dışında kalanların inkarı üzerine kendini var etme anlayışının günümüzde “alışkanlığa” dönüştüğü Hristiyan-Müslüman inanç esaslarına uymayan ve mezhep farklılıkları ile artık izah edilemeyen genetik ve sosyal bir hukuk son yüzyılda “öteki-yabancı güçlerin” müdahalesiyle yalan, içinden çıkılmaz bir gerçeğe dönüşmüştür.

Kürtçe ilahilerden sadece iki tanesinin sırtını 2000 yıl öncesine dayayan içeriğini destekleyen öteki ilahileri de daha geniş bir imkanda birlikte kaygılardan uzak- olduğu gibi anlaşılır bir kaç dilde motif-İndeks çalışması ile kitaba dönüştürme çalışmam hala devam etmektedir.

EKLER

EK1. Sabri Aslan Tarafından Yazıya Geçirilen Elyazma Eserin “Qewlên Mesihî” İsimli İlahinin İlk Sayfası

EK2. “Qewlên Mesihî” İsimli İlahinin Latin Alfabe ile Kürtçesi:

Îsus welidî ji betnê Meryem

Tarî hilabû ji ber reviya

L'rûyê Ezman Sitêrk xuya bû

Ji nislê Dawid xelasa me bû

Yesû welidî li Erdê Kudsê

Biçûk û mezin tev ketne pirsê

Xwedê me yek e navê Wî sisê

Selam da Erdê li ava Bahrê

Îsûs welidî li nav Miğara
Biçûk û mezin tev çûne balê
Yesû welidî li nava Çolê
Milyaket jor lıvır nazil bû

Şivanê Çolê li vir hazir bû ne
Ji eşq û tirsê tev Kerr û lal bûn
(Dubarekirin----- Nakarat)
Xwezî bi wan çavan Îsûs bibînin
Îmanik temam îman pê bînin

Ji Rozilat nûra wî Dinê xuya bû
Nurê Stêrkê wî li Ecem bela bû
Qasidê Stêrkê wî çû nav Ecema
Mizgîni da ser Rebbê Alemê

Stêrik lı ézmanê gellek xuya bû
Resmê "Qîzik" bû Yesû li milê bû
Go hazir bibin û karê xwe bikin
Secde bikin ji Rebbê Alemê

We "Milûk" rabûn ji Erdê Ecema
Hediye birin ji Rebbê Alema
Navê "Milûka" Ecema ev in-bu
"Zûhûr Nodûr" pêşiya wan bû

Padişâ dido "Melik İştûf" bû

Ewê sisiya "Melik Erşak" bû

Padişahê çara "Gûhar Nûrdîn" bû

Melikê pêncâ "Melik Arih" bû

Padişahê şeşa "Melik Ertaş"

"Melik İştûf Nadûn Xorî Şerşûn" bû

Padişahê hefta "Mehdûk û Hûyan" bû

.....

.....

.....

Wê Melikê deha "Hişîrîş Sahbûn" bû

Padişê yazda "Sirdan Bûldan" bû

Wê Melikê duwazda "Mehdûqabîl" bû

Tarîxê Ecem welev nivîsti bû

"Zerduşt Filûzûf" ji wa re beyankir bû

Melik ji Ezman wê nazil bibe

Ji betnê keçik wê biwelid e

Alemeta Wî wê xuya bibe

Nav Erd û Ezman wê bisekin e

Navê Stêrkê keçik rûniştî
Li milê "Keçikê Sebî" wê hebe
wexta alemeta "Wî" bibînin
Karê xwe bikin wê cem "Wî" her in

Hediya bibin jêr secde bikin
Stêrik wê rêzan ji we ra bibe
Tarixa "Zerdûş filûzûf" eva
Cem Melûkê Ecem Welev nivîstî bû

Wextê ew elemeta wî dibûn
Stêrk nav Erd û Ezman sekinî
Reisê Ecem "Melîk Şabûr" bû
Cem wî runiştin mişêwir danîn

"Melîk Şabûr" gote ji wezîrê xwe
Tarîxa "Zerdûş" îro temam bû
Dûwazde padişah ji Ecem neqand
Di rêza Stêrkê wan şiyandiye

We gelek esker bi wa re şiyandî bû
We gelek hediye qîmetî da wan
Her Melîk ji wa sê hezar zîlam
"Sîlah û esker" bi wa ra hebû

Pênc hezar zilam ta bi ling bi wa ra bûn- tablîk

We hemû bi eşk û kêf rabibûn

Di rêzê Stêrkê dimeşiyabûn

We l'pey Stêrkê rabûn û çûbûn

We Milûk rabûn ji welatê xwe

Stêrk dimeşiya rêza Wî diçûn

Dûwazde Padîşah ji nav Ecem rabû

Li bajarê Hexê (Anîtlî) sekinîn û peya bûn

Li wir rûniştibûn mişewir danîne

Sê Milûk secde ji nav wan rabûn

wê duwazde Milûk ji Ecem rabûn

Heta gîhabûn nehrê Firatê

Li wêder pirsîbûn çi heye çi tune-nîne

Gote wan vegerin wêder xela ye

Li wêder sekinîn ew bi hev şewirîn

Go em qîm nakin ji ber xwarinê

Ew duwazde Milûk bi hev şewirîn

Sisê ji wan çûn hediye birin

Sê Milûk rabûn bi hezar Zilamî

Heta gîhabûn welatê Qudsê

Melik "Hîrodes" wexta wan diye

Ji xof û tîrsa rih jê çûye

"Melûn Hîrodes" ji wan pîrsiye

Digo hal û mexsedê we çîye

Milûk rûniştin bi hev şêwirîn

go em çî civab ji Melik bidin

Gotne "Hîrodes em rûniştîbûn

Li welatê xwe bûn tixûbê (sınır) Ecemê

Li nava Stêrkê Qîzik xuyabû

Li milê Keçik me dibû

Stêrkê ezmana gelik xuyabûn

Resmê Qîzik bû "Îsos" li milê bû

Milûk pîrsiyan ji "Melûn Hîrodes"

Li kû der welidî Rebbê Alemê

Digotin wan nivîstiye

Li Erdê "Beyt Lehmê" wê biwelide

"Hîrode" digotê wan Milûka

Herin û rabin ser wî bipîrsin

Wexte bibînin jêr secde bikin

Ew hediya xwe bidin ji Rebbê Alemê

Ji me re bişînin xeberekî bi lez
De ezî bibînîm jêr secde bikim
Her sê Milûka bi lez rabûbûn
Stêrik didîtin ji wara rêzan bû

Stêrik rijîya ji wî Emanî
Li devê Mixarê şewq û lîlanê
Stêrik û Amûd ji nav qetandin
heta gîhabûn devê Mixarê

Li devê Mixarê sekinîn peyabûn
Çûne Mixara Rebbê xwe dîtin
Çûne mixara rebbê xwe dîtin
Li ber wî Sitiya sekinîn û rabûn (Sîfî -hanımefendi)

Temana karbûn hediye danîn
Rebbê xwe dîtin îman pê anîn
Ev hediye wan çi qîmetîbûn
Li Dinê hemû wekî wan nebû

Her sê hediye wî bi çi terzîbûn (Terzibun -Tarz)

Yek Mirra yek Lîban yek Wercîhan bû

(* Mirra- ölümler için, * Tanrılara sunulmuş, * Wercihan-Müluklar için altun)

Çin Antîkabûn we qîmetîbûn
Tişteki wulo li cîhe me nebû

Tiştekî wulo li cîhe me nebû
ew bû layiqê wi Rebbê me bûn
Milûk razehan li nava mixarê
Milyaket ji ezman hatine xwarê

Milyaket gotin ji Milûkare
Rabin û herin li erde xera
Ew Herodîsa zilamek melûn e

Milyaket gote wan Milûka ra
Mehêlin Hîrodes bi we bihesiya
Ew Milûk rabûn xatir ji wa xwestin
Çûn welatê xwe Erdê Ecema

Îrodes sekinî bi ser wî de nehatin
Gelîk pirsirî li Îsa kiriye
Melek nazil bû ji Yûsif ra gotiye
Îrodes melûn li we digeriya

Digote Yûsif mesekine here
Digote Yûsif rabe û here
Yusif fêhm kiribû sebî hilanî
we ji ber Hîrodes Îsa hilanî

Yûsif rabûbû sebî hîlanî

Bajarê Misrê bir li wir danî

Heta weqatê wî zemani

Hîrodes bimre ji wî mekanî

Melik Hîrodes gelek zalime

Şûr berdabû Beytlehma li wa mahzûma

Çil zîlam şiyand Îrodes melûn

Ji kuştina zaro wa tixûbê Beytlehm

Wan tawsiye kir zaro bukujin

Kurê dusala û ji wan biçûktir

Ew çil zîlama her yek bi xwe ra bir

Çil zîlam her yek çil zaro kuştin

Zaroyê kuştin hesabê wan Ewa

Şestû çar hezar zaro kuştina

Şîr u xwîn tevlihev bûna

Îsa xelaskirin ji wê Tixûba

Ew hemû kuştin ji bona Îsa

Wî go hat kuştin nav wan sebiya

Hiznik rabûbû weka sitûna

Rahel digrîbû li ser masûma *Rahel- pireka Yakup. peşiye Îsa bi 1800 sal beri jiyaye

Ew Îsa û Meryem mane li bajarê Misrê

Hetta Îrodes mir ji vî mekanî

Ew melek gotiye ji Yusif ra rabe

Û sebî bive erdê Beytlehmê

Îrodes melûn mir ji vî mekanî

Rabe û here li erdê Qudsê

Yûsif rabû û Îsa anî

Li bajarê Nasira li wê der sekînî

Yesû Dinyayê zahf hakimî kir

Çavê kor vekir miriya rakir

Û suphan bidin ji reb Îsus ra

Em xelaskirin ji destê Şeytan

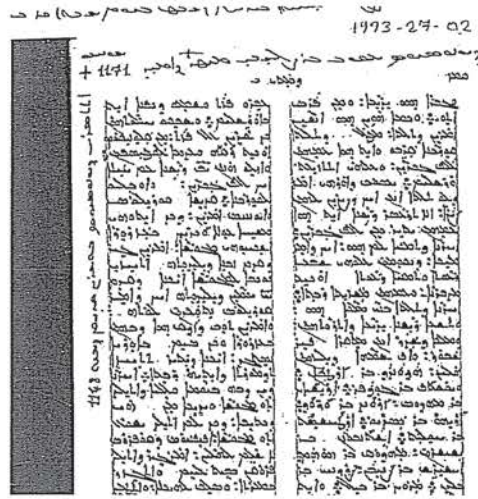
(DAWÎ)

EK3. Acem Melik Şapur Tarafından Seçilip Gönderilen Temsilcilerin Adları

1. Arşonclur	- ܐܪܫܢܥܠܪ
2. Şaf	- ܫܐܦ
3. Erşek	- ܐܪܫܝܟ
4. Lorined	- ܠܐܪܝܢܝܕ
5. Eryeh	- ܐܪܝܗ
6. Ertehişet	- ܐܪܬܝܫܝܬ
7. Eştênkuzon	- ܐܫܬܝܢܟܘܙܐܢ
8. Noholuk	- ܢܫܠܝܟ
9. Ehtirap	- ܐܫܬܝܪܐܦ
10. Şardanaht	- ܫܪܕܢܐܬ
11. Nardik	- ܢܪܕܝܟ
12. Fir Şobur	- ܦܝܪ ܫܐܒܘܪ

EK4. Acem Melik Şapur Tarafından Seçilip Gönderilen Temsilcilerin Adlarının Süryanicesi

2

EK5. Acem Melik Şapur Tarafından Seçilip Gönderilen Temsilcilerin Adlarının

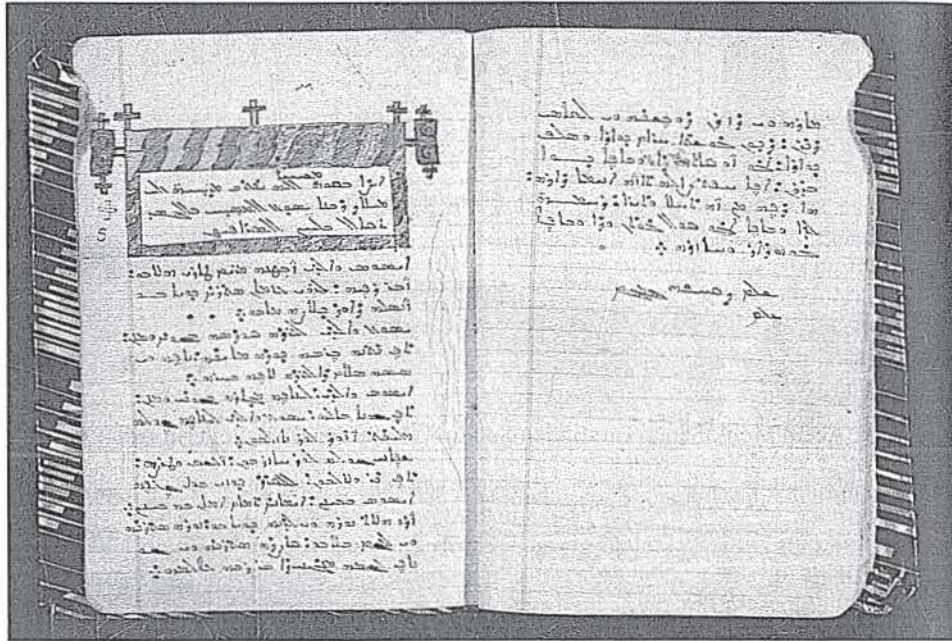
2- Yustof Gudoşır	1- Vahendur - Arşakan
3- Arşisayak Mehduş	2- Şuf - Gudoşır
4- Zervend Vervud(t)	3- Arşax - Mehduş
5- Arşbu Kesrişu	4- Zervend - Vervudud
6- Arşisayak(t) - Hul(t)	5- Arşu - Kesrişu
7- Eştanburan - Sısrut(h)	6- Arşisayak - Harmid
8- Mehduş(a) - Huham	7- Eştanburan - Sısrut
9- Arşisayak(j) - Sanibon	8- Mehduş - Huham
10- Sırdeneş - Beldan	9- Eştanburan - Sanibon
11- Maruk Bil	10- Sırdeneş - Beldan
12- Fir ŞABUR (Kı)	11- Mehduş - Bil
1293- 23-02-2011. 1148- meşhur okuyuşu tarih. 1171 yılında yazılmıştır. Bar ŞABUR (Matka Teviri, syf. 147) Makalede okuyuşu.	12- Fir ŞABUR Doğum. 1148-26. Kaf 1173 (1166-1172 okuyuşu tarih) (Memleketler syf 109-110) Potrid okuyuşu görülmüştür.

Batı-Doğu Süryanicesinde Söyleniş Biçimleri

Bar Salibi, Matta Tasviri, s. 147.

2 Michael Rabo, Memleketler Tarihi, s. 109.

EK6. "Qahf é Cıncımo" İsimli İlahinin İlk Sayfası

EK7. "Qahfê Cıncımo" İsimli İlahinin Latin Alfabe ile Kürtçesi ve Türkçesi:

KÜRTÇE:1

Ya Îsayê nûranî û nebî Şimûne
Li ber bahrê diçûne
Liqaye kahfê Cincim dibûne
Ji zamanê berê wa avêtî li sahrava

(MESÎH İLAHİLERİ)

TÜRKÇE:1

Ey nurdan İsa ve havarisi Simon
Deniz önünde yürüyorlardı
Cımcımo nun kafatasına rastlamışlardı
Eski zamanlardan atılmıştı sahralara)

KÜRTÇE:2

Ya Îsayê nûranî û nebî Şimûne
Bi ser nimêja ra diweste
û dua ji xwedê dixweste
Rih li kahfê Cincim daxiste

TÜRKÇE:2

(Ey Nurdan İsa ve havarisi Simon
Namaz üstünde yorulan
Ve tanrıdan dua isteyen
Cımcımo nun kafatasına ruh indirdi.)

KÜRTÇE:3

Ya Îsayê nûranî û nebî Şimûnê
Li ber kewiye bahrê mezin diçûne
Liqayê kahfê Cincim dibûne
Îsaye nûranî digo, Ya Cincimo tû jinî ew tû mêrî

TÜRKÇE:3

(Ey nurdan İsa ve havari Simon
Büyük denizin Kewisin*de gidiyorlardı.
Cincimo nun kafatasına raslamışlardı
Nurdan İsa diyordu, Ey Cincimo sen dişisin ya da erkek)

KÜRTÇE:4

Cincimo digo, Ya Îsayê nûranî
Ez ne jin im belê ez mêr im
Ez ne ji xelkê dewrêş im
Belê ji xelkê dibag û têrim

TÜRKÇE:4

(Cincimo diyordu, Ey nurdan İsa
Dişi değilim evet erkeğim
Bewn derviş ahalinden değilim
Evet dibag* halkından ve tokum)

KÜRTÇE:5

Cımcimo digo, Ya Îsayê nûranî dema û sed carî dema
De rûnin ji we ra bêjim qiset û kelama
Îsayê nûranî bi xwe ji Meryemê
Cımcimo digo, Îsayê nûranî bi xwe xwedê ye
Bav tûnîne Meryem dêye

TÜRKÇE:5

(Cımcimo diyordu, Ey nurdan İsa Vakittir ve yüz defa vakittir
Hadi oturun sizlere söyleyeyim rivayet* ve söz
Nurdan İsa kendisi zaten Meryem dendir
Cımcimo diyordu, Nurdan İsa kendisi tanrıdır
Babası yoktur Meryem annedir)

KÜRTÇE

TÜRKÇE

Cımcımo digo, Ya Îsayê nûranî

Cımcımo diyordu, Ey nurdan İsa

Min hebû hezar Gavanî

Vardı benim bin sığır çobanım

Min Hebû hezar Şivanî

Vardı benim bin koyun çobanım

Min hebû hezar Bilûrvanî

Vardı benim bin kaval çalanım

Min hebû hezar Kopalbêdane

Vardı benim bin Kopalbêdan*nım

Min hebû hezar kopko dihatine dîwanê

Vardı benim bin topalım divana gelirlerdi

Min hebû hezar xweşilan dikşandin dîwanê

Vardı benim bin xweşilan*ım kendilerini
divana çekerlerdi

Min hebû hezar kevçî zîvkirî dihatne dîwanê

Vardı benim bin kaşçı gümüşlenmiş
gelirdi divana

Nav dido yek digehanê

İki tanesinden biri yetiştirdi

Min hebû hezar belgihê kûmaşkirî dihatne

Vardı benim bin kumaşlanmı yastığım
gelirdi divana

Nav dido yek digehanê i

kisinin içinden biri yetiştirdi

Min hebû hezar Qelûne avzêrkirî dihatne

Vardı benim bin altun suyuna batırılmış
ağızlık

divanê

gelirdi divana

Nav dido yek digehanê

ikisinin içinden biri yetiştirdi

Min hebû kihêlê bizinê li meydanê

Vardı benim soylu keçilerim meydanda

Min hebû hezar ciwanê nazînkirî li seyrane

Vardı benim bin nazlı civanım seyranda

Min hebû hezar Stranê bidenge

Vardı benim bin şarkım namli-bilinen

Min hebû Rikase biçengê Xan û dîwanê

Vardı benim han ve divanımda çengi
Rekkaseler

Cımcım sultân dihate ringa ringê	Cımcım Sultan gelirdi rap rapla
Cımcimo digo, Ya Îsayê nûranî	Cımcimo diyordu, Ey Nurdan Îsa
Wekî ez bim axayê dikanê	Sanki bendim dukkanın ağası
Heta roj dihate erkanê	Gün gelinceye kadar erkana*
Hezar fikr û feqîr ji malêmin	Bin ugursuz ve fukara malımdan
Bikar dibûne xwarin û binane	İş sahibi olurlardı yemek ve ekmekle
Cımcimo digo, Ya Îsayê nûranî	Cımcimo diyordu, Ey nurdan İsa
Wekî ez bim axayê Dikase* Dikas yer adi	Sanki bendim Dıkase* ağası
Heta roj dihate esasê	Gün gelinceye kadar Esasa
Hezar fikr û feqîr ji malêmin kar dibûne	Bin ugursuz ve fukara malımdan iş sahibi olurlardı
Bi cil û kirase	Elbise ve ve libasla
Cımcimo digo, Ya Îsayê nûranî	Cımcimo diyordu, Ey nur(lu)dan İsa
Min hebû hezar kopekê hemû bi pîra *?	Vardı benim bin kopekım hepsi pıralı
û hemû biqeyd û zincîra	Ve hepsi bağı ve zincirli
Xwarina wan nivîşk û şîra	Yemekleri tereyağı ve sit
Min jê nedida bidestê fikr û feqîra	onlardan vermiyordum ugursuz ve faskirlerin eline
Belê hemû min didan destê kûrê di hakim	fakat tümü beni veriyorlardı hakim ve
we di wezîra	Vezirlerin oğullarına
Îsayê nûranî digo, Ya Cımcimo tû Dîne	Nurdan İsa diyordu. Ey Cımcimo sen
xwe bi çê diparesî	dinini nasıl savunuyorsun?
Cımcimo digo, Ya Îsayê nûranî	Cımcimo diyordu Ey nurdan isa

Min hebû gakî zêrînkîrî	Vardı benim altından öküzüm
Min rojê tobekî ketan minra dikistî* dixistî	Ben günde bir top tûlbent seriyordum
Min jê ra datînî we lî ber dinivistî,	Ben kendisine bırakıyordum ve önüne
tobe îstexfîr	yazıyordum Töbe günahlarım için töbe
Min rojê sê cara min dîne xwe je dibaristî	Ben günde üç defa dinimi ondan
savunuyordum	
Cımcimo digo, Ya Îsayê nûranî	Cımcimo diyordu, Ey Nurdan İsa
Min hebû gakî çêkirî Zîf û Zêra * Zîf-zîv	Vardı benim bir yapma öküzüm gümüş ve
altından	
Min rojê sê cara min datînî	Ben günde üç defa ben bırakıyordum
Ji wa xwa pa toba û îstixfar	ondan onunla tövbe ve estagfirullah
Min digo qey xwedê ewa	Ben diyordum belki Tanrı-Allah, Rabb odur
Min nîzanbû xwedayê mezin lî êzmane	Ben bilmiyordun büyük allah göktüzündedir.
Cımcimo digo, Ya Îsayê nûranî	Cımcimo diyordu, Ey Nurani İsa
weqqatê Melik Cibraîl bî ser min şandîye	Vakta ki Melek Cebraîli üstüme yolladığında
Lî dîvana min nazil bûye	Divanımda amade olduğunda
Anîye min peywendîye	Getirmişti bana yardım
heft bost û çar tilî bî der anîye	Yedi karış ve dört parmak çıkarmıştı
Debûzekî lî min dayîye	bir topuz bana çakmıştı
Qêrînekî bî min ketîye	Bir çığlık benden çıkmıştı
Dîvanê Cımcim siltan jî wê rabûye	Cımcım Sultanın divanı ordan kalkmıştı
Digo lo Cımcimo hal û hîcranê te çîye	Diyordu hey Cımcimo hal ve hüznün nedir
Lo melek cibraîl bî êzman rewiya	Hey melek Cebraîl göklere kaçtı

Go Îsayê nûranî bi xwe jê pirsîye	Dedi Nurdan Îsan bizzat ondan sormuştu
Çima tê rihê wî kafirî zîlamî te naniye	Neden bu kafir adamın ruhunu getirmedin
Go bi nûrê go, tû jê ya tê Sîkal daye* Sîkal	Dedi nurla dedi sen ondansın sen Sîkal* verdin
Kes mefer bi rihê vî kafirî zalimî tûnîne	Kimse mefer bu zalim kafirin ruhu ile yoktur
Cımcimo digo, Ya Îsayê nûranî	Cımcimo diyordu, Ey Nurdan Îsa
Tê rica heqiyemin aniye* Rica-Roca-roja?	Sen hakkımın ricasını getirmişsin
Diya min bi lez bê hekir çûye Detep*	Annem acale ve ?evetsiz Detep e gitmiş
Çawa taze ji me ra anîye	Nasıl taze bize getirmiş
Te ez birima li çar darê li ser mila	Beni götürseydin omuz üzerindeki dört ağaçla
Çar riya ra te ez heft tebak dakirin	Dört yoldan beni yedi tabaka batırdın
Li bin erdê xwa ra	Kendi topraklarının altına
Cihê Tûpişk û Mar a	Akrep ve yılanların yerine
Cımcimo digo, Ya Îsayê nûranî	Cımcimo diyordu, Ey nurdan Îsa
Min hebû hezar Zînî Zêrînkirî* Zîn?	Vardı benim bin Zinim altınlaşmış
Min datîni li ser gûhkê distara	Bırakırdım ben el değirmenlerinin kulagının ucuna
Pişt mira gelo mane ji kêra	Acep kime kalmış benden sonra
Îsayê nûranî digo, ya Cımcimo	Nurdan Îsa diyordu Ey Cımcimo
Tû dinê xwe dihebîni	Sen dinini savcunuyor musun
Nîşanê Dûjehê çîye? Dûjeh?	Cehennem işareti nedir
Cımcimo digo, Ya Îsayê nûranî	Cımcimo diyordu, Ey nurdan Îsa

Nîşanê Dûjehê Kettinekî tîr reşa	Cehennem işareti koyu karanlık bir düşüş
Tarîya vîra zimzimekî reşa	Buranın karanlığı titreten kara
Mar ê wî dizerin	Yılanları anırır
Dûpişkê wî kasî di ker in	Akrepları iki eşek kadardır
Dixun goştê heramxwara û selexwara	Yiyorlar etlerini haram ve faiz yiyenlerin
Ê gû ji qate Dê û Bav ê xwe bi der in	Onlar ki anne ve babalarının katından dışındadır
Ewê heft sala te jê anîme Darê	Budur Yedi yıl oldu sen beni getirmişsin dışarı*
Hê dewê min jê tahl e û tîr e	Hala ağzım ondan ağzım acı ve katıdır
Rahmet li Dê û Bav ê ê kû Qewl gotin	İlahi söyleyenlerin anne ve babalarına rahmet olsun
û Dê û Bav ê gûhdar û hazira	zVe dinleyen ve hazır olanların anne ve babalarına

DAWÎ

SON